

Prof. dr. Josef Opatrný
Středisko iberoamerických studií
FF UK

Posudek diplomové práce

Lukáš Drvota, *Československo-kubánské vztahy v osmdesátých letech 20. století*, 119 str. rkp.

Lukáš Drvota si vybral pro svoji práci téma, které se v obecné rovině stalo v posledních letech mezi studenty iberoamerikanistiky značně oblíbeným: vztahy Československa a konkrétní země Latinské Ameriky v období studené války. Stejně jako jeho kolegové využívá otevření fondů Archivu Ministerstva zahraničních věcí až do roku 1989 a mimořádné vstřícnosti personálu archivu, který ochotně zpracuje pro potřeby badatelů dosud neutříděné dokumenty. Diplomant se rozhodl pracovat na tématu československo-kubánských vztahů, což automaticky znamenalo vzhledem k jejich šíři nutnost užšího časového vymezení. V období 1959-1989 byla Kuba z pochopitelných důvodů zemí, s níž udržovalo Československo a západní hemisféře nejužší vztahy a zachycení historie kontaktů v celém tomto časovém horizontu by znamenalo nutnost prostudování takového penza archivního materiálu, dobového tisku a dalších pramenů, že by to přesahovalo možnosti i potřeby autora tohoto druhu textu. Nemluvě o tom, že pro počátky vztahů mezi Československem a Kubou po roce 1959 existuje vyčerpávající práce Hany Bortlové (Československo a Kuba v letech 1959-1962, Praha 2010). Drvota si tedy zvolil jako objekt svého zkoumání poslední desetiletí intenzivních vzájemných kontaktů, osmdesátá leta dvacátého století.

Toto období je zajímavé hned z několika důvodů. Na jedné straně už měly vztahy jistou tradici a svým způsobem daný rámec. Ve vztazích zemí sovětského bloku platila jistá pravidla, kde ideologická blízkost určovala konkrétní podobu politických i ekonomických vazeb. Na straně druhé se pak právě v ideové sféře opět projevilo jisté pnutí mezi SSSR a Kubou, tentokrát Gorbačovým reformismem a rigorózními postoji kubánských komunistů, kde si Castro patrně lépe než Gorbačov uvědomoval rizika reformem pro systém a s odvoláním na vlastní program „rektifikace“ odmítl sice nekonfliktně, o to však rezolutněji převzít Gorbačovovu politiku perestrojky. Její součástí ovšem byla pragmatizace ekonomické politiky Sovětského svazu, což muselo vzhledem k soustavné ztrátovosti sovětsko-kubánského obchodu pro sovětskou stranu znamenat ohrožení stávajících výhod režimu na Kubě. Klesající ochota Moskvy Havanu subvencovat tedy mohla vztahy Castra a Gorbačova přirozeně jenom zhoršit. Obdobné problémy lze konstatovat i ve vztazích Kuby a Československa, kde rostoucí potíže československého hospodářství vedly československé představitele k úvahám o nutnosti narovnání ekonomických relací mezi Havanou a Prahou. To byl také důvod intenzivního československého zájmu rozšířit spolupráci v oblasti společných podniků, od nichž si československá strana slibovala také uplatnění výrobků těchto podniků na třetích trzích.

V tomto kontextu je pak pochopitelný Drvotův nález, diskuse na jednáních mezi zástupci Kuby a ČSSR se velmi často buďto přímo zaměřovaly na hospodářské otázky nebo ekonomická problematika tvořila významnou část kubánsko-československých jednání na nejvyšší úrovni. Tady ovšem Drvota konstatuje také velký zájem obou stran o mezinárodní politickou situaci zejména v kontextu soustavné kubánské kritiky politiky Spojených států v regionu (Grenada).

Vzhledem k minimálnímu počtu titulů sekundární literatury, jíž autor hodnotí v úvodu práce, vychází Drvota především z analýzy archivního materiálu, hlavně fondů Archivu ministerstva zahraničních věcí Dokumentace teritoriálních odborů, Teritoriální odbory tajné a Porady kolegia, z Národního archivu pak diplomant používal fondů Archivu KSČ (tady

především fond Předsednictvo ÚV KSČ a Sekretariát ÚV KSČ), v menší míře též Výstřížkový archiv MZV a vždy přitom prokázal schopnost přistupovat k materiálu s potřebnou mírou kritičnosti.

Za velký klad práce považuji úspěšně naplněný úmysl zasadit analyzovanou problematiku vždy do širšího kontextu. Tento přístup je patrný už v úvodní části práce, kde nastínil v hutné zkratce vývoj československo-kubánských vztahů po druhé světové válce až do konce sedmdesátých let, aby potom ve čtyřech kapitolách popsal vztahy v osmdesátých letech v oblasti politické, hospodářské, vědecko-technické spolupráce a kulturní. Tři první kapitoly jsou přitom přibližně stejně rozsáhlé, kapitola věnovaná oblasti kulturní, jíž evidentně považovaly v této době obě strany za méně důležitou, je pak logicky kratší.

Z analýzy vztahů pak vyplývají Drvotovi střízlivě formulované závěry. Konstatuje v nich, že se ve sledovaném období neprojevovaly ve vztazích obou zemí žádné významnější problémy a že se jejich jádro „přesunulo z politické do ekonomické oblasti“ (s. 113), která ovšem nebyla zcela idylická. Zejména pro kubánský zájem získat ze vzájemného obchodu víc než byla sama Kuba ochotna (nebo schopna) poskytnout. Diplomant uvádí přitom i v závěru československo-kubánské vztahy do širších souvislostí a ve shodě s realitou dochází k názoru, že Československo považovalo v ekonomické sféře Kubu za možnou bránu do karibské oblasti, z čehož pak vyplývala jeho ochota o kubánských návrzích s jistou vstřícností diskutovat. I kubánský zájem na rozvoji vztahů pak určovaly podle Drvoty ekonomické faktory, zvláště pak zmiňuje důležitost energetických zařízení.

Ze všech výše uvedených doporučuji práci jednoznačně k obhajobě a navrhuji hodnotit jako výbornou.

V Praze, 3. května 2016.

Prof. dr. Josef Opatrný